

UDK 371.3:94
UDK 94

ISSN 1334-1375

DRUŠTVO ZA HRVATSKU POVJESNICU

POVIJEST U NASTAVI

god. VIII (2010.)

br. 2 (16) / str. 201-350

srednja europa

Zagreb, jesen 2010.

Izvanučionička nastava u muzeju Dvor Trakošćan

U radu je predstavljen muzej Dvor Trakošćan kao mjesto izvođenja izvanučioničke terenske nastave za učenike šestih razreda. Takva je nastava sa učenicima OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu bila realizirana u siječnju 2010. godine. Autorica prikazuje provedene aktivnosti s ciljem da se povijesni sadržaji i nastava povijesti učenicima prezentiraju na koristan i zanimljiv način kojim će stečena znanja biti trajnija budući se nastava odvija u neposrednom povijesnom okruženju, a sam je učenik aktivni sudionik izvanučioničke nastave. U prilogima donosi i dio rezultata korištene suvremene nastavne metode otkrivanjem kojom je učenicima omogućeno razumijevanje povijesti koje nadilazi faktografsko znanje.

Ključne riječi: nastava povijesti, nastavne metode, muzej, izvanučionička terenska nastava, muzej Dvor Trakošćan, učenici, učitelj povijesti, tradicionalna nastava, suvremena nastava, učenje otkrivanjem, OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec

Uvod

Učitelj povijesti suočava se danas s problemom kako dobro realizirati plan i program za osnovnu školu, a da istovremeno ostvari svrhu i cilj suvremene nastave povijesti budući da su sami ciljevi nastave pomalo nejasno definirani.¹ Kako bi se ipak prevladao tradicionalni predavački koncept i korištenje najapstraktnijeg nastavnog sredstva »verbalne simbolike« koja postiže najslabije rezultate jer za glavnu svrhu i cilj ima memoriranje podataka kojom se ne postiže željena širina znanja,² potrebno je uvoditi u nastavu metodičke inovacije u smislu postavljanja novih suvremenih ciljeva, nastavnih metoda, oblika rada i nastavnih sredstava, ali i svakodnevnih priprema. Činjenica je da sam učitelj uvelike može utjecati na korisnost i zanimljivost nastave povijesti što znači da mora dobro isplanirati i artikulirati cjelokupnu nastavu pa čak i utjecati na same sadržaje i metode rada usprkos teškoća kao što su nedostatak

1 Vican – Milanović Litre ur., *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006).

2 Snježana Koren, »Promjene u nastavnom planu i programu za osnovne škole u Republici Hrvatskoj tijekom posljednjeg desetljeća«, *Povijest u nastavi* I, br. 2, (2003): 155-163.

vremena zbog opširnih programa, poteškoća sa satnicama, materijalnim sredstvima i slično.

Povijest školstva potvrđuje kako je učiteljstvo zapravo poziv,³ a ta se konstatacija uvelike potvrđuje i u suvremeno doba⁴ kada su učenicima osim informacija dobivenih u školi dostupne informacije na mnogim mjestima izvan nje pa je približavanje povijesnih znanja i vještina danas mnogo više od jednostavnog zanimanja. Jedan od načina da se razvijaju znanja i vještine je izvanučionički terenski rad kojemu je cilj odvijanje nastave na principu zornosti i aktivnog sudjelovanja učenika u samom nastavnom procesu pri čemu metoda demonstracije postaje prezentnija od njezinog korištenja u učionici. Tim se načinom učenike uči kako da budu samostalniji, slobodniji i originalniji u stjecanju znanja i ne sputava se njihova stvaralačka sposobnost kao u najčešće primjenjivanoj tradicionalnoj nastavi gdje se više gleda na točnost interpretacije i spremnost prihvaćanja mišljenja autoriteta. Upravo su muzeji mjesta gdje je moguće realizirati učenje otkrivanjem temeljeno na metodama samostalnog istraživanja i simulacije koje nije ograničeno samo na stjecanje znanja već razvija kod učenika originalnost, otvorenost duha i širinu pogleda budući u muzejima učenici ostvaruju željenu neposrednu komunikaciju s povijesnim izvorima svakako bolju od verbalnog doživljaja istih.⁵

Učenje otkrivanjem⁶ temelji se na povezivanju ranijih iskustava učenika na novi način kako bi oni došli do novih spoznaja, odnosno, potrebno je da učenici posjeduju određeni stupanj teorijskih znanja o problemu koji će dalje samostalno proučavati, dakako, uz potrebnu razvijenu sposobnost objektivnog promatranja. Kvaliteta iskustva u muzeju i intelektualna svojstva učenika, čine zapravo suštinu takve nastave. Na kvalitetu iskustva u muzeju uvelike dakle utječe prethodna dobra priprema učitelja⁷ kojom se osiguravaju uvjeti za istraživanje (samostalno otkrivanje) u cilju razumijevanja povijesti koje nadilazi faktografsko znanje. Intelektualna svojstva učenika podrazumijevaju predznanja učenika o čemu ovise upute za daljnji rad. Učenje otkrivanjem pretpostavlja i motivaciju učenika, poticaj i pomoć pri otkrivanju, dakle, ono je učenje u kojem se dopunjuju znanje, sposobnosti i ponašanje.⁸

Muzej bi trebao, kao specijalizirana institucija koja skuplja različite ostatke prošlosti te ih putem stalnog postava i/ili povremenih izložbi prezentira javnosti, svoju

3 Suzana Jagić, »Učiteljstvo kotara Ivanec od sredine 19. stoljeća do 1918. godine«, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu* 40 (2008): 175-209.

4 Vladimir Rosić, »Nova uloga škole i učitelja«, u *Škola danas, za budućnost – Poruke XV. križevačkih pedagoških dana*, ur. Valentin Puževski i Vladimir Strugar (Križevci, Bjelovar: HPKZ, 2009): 40-55.

5 Robert Stradling, »Muzeji«, *Povijest u nastavi* I, br. 1 (2003): 53-60.

6 Zora Itković, *Opća metodika nastave* (Split: Književni klub, 1997), 267-268; Milan Matijević ur., *Osnovna škola na pragu XXI. stoljeća* (Zagreb: Institut za pedagogijska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1991), 66.

7 Hrvoje Matković, »Nastava povijesti i muzeji«, u *Odgovna i obrazovna djelatnost muzeja*, ur. Ivan Vavra (Zagreb: Hrvatski školski muzej, 1980), 71-73; Ivka Pavičić »Muzej u nastavi«, *Povijest u nastavi* I, br. 1 (2003): 49-52.

8 Danijela Trškan, »Terenski rad u nastavi povijesti – učenje metodom otkrivanja«, *Povijest u nastavi* V, br. 10, (2007): 207-216.

prezentacijsko-edukativnu djelatnost svakako usmjeriti prema samim školama u smislu da se u njima odvija izvanučionička nastava kojom bi učenici dobivali dodatne informacije i živopisnije dokaze o promjenama u životima ljudi na određenom prostoru te tako pomoći realizaciji nastave otkrivanjem i učenikovom istraživanju.⁹ Ukoliko posjet muzeju nije integriran u nastavu, posjet muzeju bit će zapravo samo formalistički i sveden na izletničku formu čime se čak ne ostvaruje ni potpuna prezentacija muzejskog kulturnog dobra, a kamoli njegovo razumijevanje.¹⁰ Poželjno je, dakle, da posjet muzeju bude integriran u nastavni proces kao što je to bilo u našem primjeru.

Izvanučionička nastava u muzeju Dvor Trakošćan

U muzeju Dvor Trakošćan bila je 20. i 22. siječnja 2010. godine realizirana terenska izvanučionička nastava za učenike šestih razreda OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec.¹¹ Cilj nastave povijesti bio je ostvariti bolje razumijevanje opće i lokalne srednjovjekovne povijesti. Budući da se radilo o organizaciji terenske nastave za 104 učenika (četiri razredna odjela), a muzej Dvor Trakošćan može u jednoj grupi primiti do 50, odnosno samo 25 učenika na rad u polivalentnoj dvorani gdje smo zamislili provesti dio izvanučioničkog rada, bila je veoma važna i zahtjevna tehnička priprema za posjet muzeju. Tehnička priprema ostvarena je timskim radom kustosa muzejskog pedagoga gospodina Ivana Mravlinčića i učiteljice povijesti, a podrazumijevala je točan dogovor o vremenu posjeta,¹² broju učenika koje muzej može primiti u jednom terminu, nadalje, organizaciju prijevoza i prehrane učenika, a samu je nastavu trebalo uskladiti i s redovnim rasporedom toga dana.¹³ Tehnička priprema podrazumijevala je i dogovor o točnoj vrsti svih aktivnosti, njihovo vremensko planiranje, kao i same nositelje tih aktivnosti (dvije učiteljice, kustos muzejski pedagog i dva kustosa muzeja). S obzirom na velik broj učenika, nastava je bila realizirana u dva dana, što je značilo da su jedan dan nastavu dijelom u muzeju Dvor Trakošćan, a dijelom u školi ostvarila po dva razredna odjela – VI. a i b, a sljedećeg dana VI. c i d razred. U pripremu je bila uključena i učiteljica hrvatskog jezika čime je ostvarena korelacija

9 Maja Škiljan, »Muzeji i škole – komplementarne ustanove«, u *Odgovorna i obrazovna djelatnost muzeja*, ur. Ivan Vavra (Zagreb: Hrvatski školski muzej, 1980), 32-35.

10 Stradling, »Muzeji«, 53-60.

11 Nastavu povijesti izvan učionice autorica ovog članka prethodnih je godina bila realizirala i u Gradskom muzeju Varaždin te u Državnom arhivu Varaždin. Vidi: <http://povijest.net/sadrzaj/skola/praksa/106-gradski-muzej-varazdin-u-nastavi-povijesti.html> (22. V. 2010.); Sonja Poljak i Suzana Jagić, »Nastava povijesti u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivanec«, *Povijest u nastavi* VI, br. 12 (2008): 233-251; Dora Biškup, »Sat povijesti u muzejima«, *Kukuljica, list učenika OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec* 1 (2009): 14 i Kaja Jagarinec, »Čudesan svijet iza muzejskih zidova«, *Kukuljica, list učenika OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec* 1 (2009): 14.

12 Napomena je da su za održavanje takvog oblika nastave pogodniji zimski mjeseci kada muzej Dvor Trakošćan nema puno posjeta u smislu ekskurzija te se može posvetiti organizaciji traženih radionica.

13 Uz izvanučioničku nastavu u muzeju Dvor Trakošćan, učenici su imali i dva školska sata u školi.

između tih predmeta. Cilj nastave hrvatskog jezika bio je da učenici dožive i uoče prostor, raspored predmeta, boje, oblike i slično kako bi subjektivno ili objektivno, koristeći stilska izražajna sredstva mogli opisati interijer dvorca Trakošćan na temelju plana opisa.

Neposredna priprema uključuje i nastavnu pripremu koju određuje predmetni učitelj (u našem primjeru povijesti i hrvatskog jezika), a sastoji se u određivanju cilja, odgojno-obrazovnih zadataka, oblika i metoda rada.

Krajem prvog obrazovnog razdoblja uvodno su bile obrađene kao izborne kataloške teme: *Srednjovjekovne utvrde* i *Srednjovjekovni vitezovi*, a učenici su dobili određena zaduženja u smislu izrade Powerpoint prezentacija i plakata s uputama kako će im radovi poslužiti u izvanučioničkom radu u muzeju u cilju utvrđivanja, boljeg razumijevanja i proširivanja obrađenog nastavnog gradiva. Uvodnim satovima realizirana je bila prva etapa učenja otkrivanjem svedena na instrukciju i motivaciju učenika kojom oni shvaćaju svoj radni zadatak i aktivno prilaze njegovom rješavanju koje je uslijedilo u drugoj etapi rada temeljenoj na individualnom i grupnom samostalnom radu učenika s unaprijed pripremljenim materijalima, izvorima i uputama već u školi te u muzeju, kako bi učenici samostalno mogli formulirati odgovarajuće zaključke i generalizacije integrirajući nove situacije s ranijim iskustvom i znanjem. Završna etapa takvog rada podrazumijevala je provjeravanje dobivenih rezultata, razgovor i diskusiju, analizu uzročno-posljedičnih veza pa čak i izvješće u pisanoj formi. Prema ranije navedenom cilju postavljeni su i zadatci nastave povijesti – obrazovni: utvrditi znanja o razvoju srednjovjekovnih utvrda na primjeru razvoja Trakošćana (pojmovi utvrda, dvorac, gradnja, obrana i opsada utvrde, prostorije utvrde s naglaskom na izgledu i funkciji kuhinje srednjovjekovnog dvorca), ponoviti i proširiti znanja o srednjovjekovnim vitezovima s naglaskom na viteškoj opremi i oružju koje se nalazi u muzeju Dvor Trakošćan (pojmovi viteška oprema, vrste srednjovjekovnog oružja); funkcionalni: analiza muzejskih predmeta, posebno onih odabranih za rad u radionici, neposredni doživljaj, povezivanje s već naučenim znanjima, donošenje novih zaključaka, vježbanje samostalnog i timskog rada, razvoj kreativnosti; odgojni: razvijanje pozitivnih osjećaja prema prošlosti, predmetu, muzejskoj ustanovi, učeničko stvaranje i uživanje.

Sam je rad bio organiziran u dvije grupe od 26 učenika. Kustosica muzeja Andreja Eršetić i kustos muzejski pedagog Ivan Mravlinčić prvoj su grupi prezentirali postav muzeja s kratkim i jasnim, unaprijed odabranim temama (razvoj utvrde Trakošćan, kuhinja dvorca, zbirka oružja i opreme) u trajanju od 50 minuta. Za to je vrijeme druga grupa pod vodstvom drugog kustosa i učiteljice povijesti radila u polivalentnoj dvorani prezentirajući pripremljene učeničke Powerpoint prezentacije i plakate na temu srednjovjekovne opreme i oružja. Srednjovjekovno oružje potom je učenicima bilo neposredno i prezentirano s naglaskom na prezentaciji oružja na motci i prezentaciji različitih vrsti srednjovjekovnih mačeva. Uslijedio je samostalni odabir učenika da prezentirana oružja likovno prikažu ili kratko opišu u pisanom obliku.

Trajanje radionice iznosilo je također 50 minuta. Izvanučionička nastava, kao jedna od mogućnosti rada s učenicima, omogućila je da se u puno kraćem vremenu (malo više od dva školska sata) usvoje nova i prošire već naučena znanja i iskustva stečena nastavom povijesti u školi.

Rezultate izvanučioničkog terenskog rada, izrađene tekstualne i slikovne materijale,¹⁴ snimljene fotografije, makete srednjovjekovnih utvrda, izrađene srednjovjekovne kuharice te pisana izvješća¹⁵ i dojmove iskoristila je povijesna skupina za uređivanje panoa i postavljanje male izložbe u holu škole, a također i za postavljanje izvještaja na školskim web stranicama¹⁶ i u školskim novinama *Kukuljica*. Povijesna skupina uredila je prigodan pano i postavila izložbu uoči 18. svibnja 2010. godine te je tako u našoj školi obilježen Međunarodni dan muzeja. Krajem istog mjeseca povodom Dana škole predstavljen je drugi broj školskih novina *Kukuljica* u kojima je tekstom, slikama i učeničkim izvješćima bila popraćena također i izvanučionička nastava u muzeju Dvor Trakošćan.¹⁷ Time smo školskoj i široj javnosti željeli prezentirati naš rad i dobru suradnju s institucijom muzeja Dvor Trakošćan.

Zaključak

Muzej Dvor Trakošćan sa svojim redovnim postavom i mogućnostima organizacije dodatnih radionica odlično je mjesto za izvođenje izvanučioničke nastave u cilju boljeg razumijevanja povijesti srednjovjekovlja. U našem primjeru cilj je bio i razumijevanje zavičajne povijesti, a do izražaja su došli i materijalni razlozi budući da radi blizine muzeja nisu bila potrebna dodatna velika financijska sredstva. Naime, muzej Dvor Trakošćan usko surađuje sa lokalnom zajednicom te radi upoznavanja zavičajne povijesti i kulture na zahtjev okolnih škola odobrava edukacijske aktivnosti u prostorima bez naknade.

Radom u muzeju učenici su se našli u neposrednom povijesnom okruženju pa je i njihovo ponašanje bilo puno slobodnije od okruženja učionice čime je postignuto nadopunjavanje znanja čak i izvan školskog programa na učenicima zanimljiv način. Kratka anketa koja je kao instrument istraživanja bila provedena među učenicima nakon primjenjivanja izvanučioničke nastave odnosila se prvenstveno na pitanja o zanimljivosti i zornosti nastave provedene u učionici i izvan učionice. Svi učenici (100 %) zanimljivijom su ocijenili nastavu izvan učionice (muzej u našem slučaju) budući da su vidjeli ono o čemu su učili. Rezultate te kratke ankete potvrdili su i pisani pojedinačni dojmovi i izvješća učenika, kao i nastali slikovni radovi. Iako nije bila provedena provjera znanja putem zadataka objektivnog tipa, metodom

14 Vidi prilog 2.

15 Vidi prilog 1.

16 <http://www.os-iksakcinskog-ivanec.skole.hr> (posjet 22. svibnja 2010.)

17 »Posjet Trakošćanu i njegovim vitezovima, izvješće o terenskoj nastavi«, *Kukuljica, list učenika OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec* 2 (2010): 10-11.

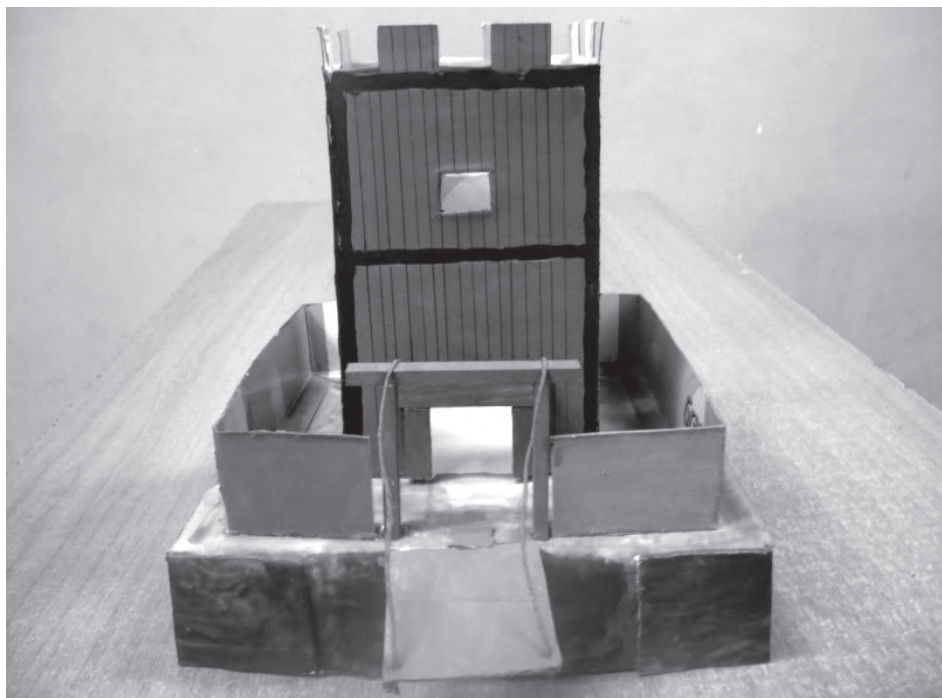
Povijest na zanimljiv način – fotografija za uspomenu

razgovora prilikom utvrđivanja gradiva pokazalo se da su znanja stečena radom u muzeju razumljivija i trajnija.

Izvanučionička nastava učenike nije opteretila s previše podataka već ih je nastojala potaknuti da muzej i individualno posjete sa svojim roditeljima što je ubrzo bilo i realizirano u Noći muzeja 29. siječnja 2010. godine. Tom je prigodom muzej posjetio veći broj naših učenika pokazavši tako interes za povijesne sadržaje i samu muzejsku instituciju.

Djelatnici muzeja Dvor Trakošćan predvođeni kustosom muzejskim pedagogom gospodinom Ivanom Mravlinčićem i kustosima gospođom Andrejom Eršetić i gospodinom Markom Sekolom prvi su put radili sa školom¹⁸ na takav način, a budući da je radu prethodila dobra priprema s obje strane, rezultati su bili zadovoljavajući te su najavili suradnju i sljedećih školskih godina. Iz našeg se primjera vidjelo da je neobično važna dobra suradnja i koordinacija između učitelja i kustosa, muzejskog

¹⁸ Pripremu i vođenje učenika ostvarila je ispred OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu učiteljica povijesti Suzana Jagić.

Maketa srednjovjekovne utvrde

pedagoga. Prema nastavnim sadržajima zadatak je učitelja da točno odredi koje će nastavne jedinice obraditi uz određeni muzejski materijal (u našem slučaju radilo se primjerice o srednjovjekovnoj opremi i oružju), dok će kustos muzejski pedagog traženi materijal pripremiti za nastavnu obradu. Učitelj i muzejski pedagog određuju također i najbolji oblik rada (u našem slučaju frontalni i individualni rad), a i sam tip sata (u našem slučaju radilo se o ponavljanju gradiva uz produbljivanje i proširivanje znanja učenika). Namjera ovoga rada bila je da se muzej Dvor Trakošćan, uz postojeći edukativni CD *Muzeji... korak po korak, Muzej Trakošćan, stalni postav*¹⁹, sa svojim pedagoškim aktivnostima približi i drugim školama kako bi postao mjesto izvođenja izvanučioničke nastave za učenike (šestih razreda) u cilju postizanja uspješnije i zanimljivije nastave povijesti.

19 *Muzej Trakošćan: stalni postav*, CD-ROM (Zagreb: Školska knjiga, 2008)

Prilog 1

Izvjješće o terenskoj nastavi

U školi smo učili o srednjovjekovnim utvrdama i vitezovima. Jako smo se zainteresirali za te teme pa je naša učiteljica Suzana Jagić odlučila 22. siječnja organizirati terensku nastavu u Muzeju Trakošćan.

Napokon je došao i taj petak. S uzbuđenjem smo ga dočekali. Prva dva sata imali smo nastavu, vjeronauk i njemački. Nakon njemačkog brzo smo se najeli i otišli do okretišta. Na okretištu nas je čekao autobus. Put do Trakošćana je trajao kratko; jer, kako se kaže: »U dobrom društvu vrijeme leti...« Kada smo stigli, iznenadili smo se kako je dvorac prekrasan i jezero zaleđeno. Teškom smo se mukom popeli do dvorca. Najprije smo išli u razgledavanje oružja. Saznali smo da je oružje iz Trakošćana nađeno u dvorcu, a ne prikupljeno. Tamo smo vidjeli razne vrste pušaka, mačeva, topova i vojne opreme. Od mačeva najzanimljiviji su nam bili mačevi *schiaivona* koji su imali i zaštitu za ruke, a vidjeli smo i mnogo mačeva *dvoručnjaka*. Puške su nam također bile zanimljive, jer su postojale razne vrste. Kao na primjer puške *kukače*. One su imale kuku kojom su se mogle zakačiti za utvrdu. Uz *kukače* vidjeli smo *puške na kolo* uz pomoć kojeg su se navijale, te puške *ftiljače*, *kremenjače* i *puške na piston*. Vidjeli smo i najstariji top u Trakošćanu iz 15. stoljeća. Bilo je i mnogo oklopa, štitova i kaciga, koji su zasigurno bili teški. Dečkima su oružja bila najzanimljivija i oni bi tamo ostali cijelu vječnost, ali nažalost, morali smo krenuti dalje u dvoranu u kojoj nas je čekala kustosica Andreja Eršetić. Ona nam je govorila detalje o mačevima *dvoručnjacima* i oružjima na motci. Saznali smo da se mačevi dijele na više vrsta: vojničke, lovačke, sportske i ukrasne. Ti mačevi su se izrađivali od čelika ili bronce. Najkvalitetniji *dvoručnjaci* izrađivali su se u Toledu (Italija) i Solingenu (Njemačka). Nakon mačeva, kustosica nam je pokazivala koplja. Najzanimljivija nam je bila *partizana*. Vidjeli smo još i *helebardu*, *korzeku* i *bradvu*. Svi smo se željeli poslikati s ukrasnim mačem. Kada je naslikavanje završilo otišli smo u razgledavanje dvorca. Tamo nas je vodio kustos Marko Sekol. Vidjeli smo sve prostorije dvorca: dnevnu sobu, atelje, spavaću sobu, galeriju, lovačku sobu, vitešku sobu, blagovaonu, galeriju, knjižnicu i razne druge prostorije. Zadržali smo se i u kuhinji dvorca koja nam je posebno bila zanimljiva. Dvorac je dugo vremena bio u vlasti grofova Draškovića pa smo vidjeli i njihovo ogromno obiteljsko stablo. Najzanimljivije nam je bilo u viteškoj sobi u kojoj su bila izložena dva viteška oklopa. Opet smo se svi željeli slikati. S nama se slikala i učiteljica. No, nažalost, našoj je nastavi došao kraj. Morali smo se požuriti na autobus kako putnicima koji putuju iz škole ne bi pobjegao autobus. Vožnja se činila još kraćom nego kada smo polazili iz Ivanca. Kada smo stigli na okretište trčali smo u školu po torbe i krenuli kući.

Na terenskoj nam se nastavi svidjelo. Naučili smo puno i super smo se zabavili. Vjerujem da bi svi iz razreda željeli ponoviti takvu terensku nastavu na kojoj naučiš više nego na običnoj nastavi jer nam je svima mnogo zanimljivije učiti o povijesti na mjestu gdje se ona i odvijala.

Napisale: Antonia Peček i Anabela Ljubić, 6. a

Literatura

- Biškup, Dora. »Sat povijesti u muzejima«. *Kukuljica 1, list učenika OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog* (Ivanec: 2009): 14.
- Bognar, Ladislav, Milan Matijević. *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga, 2005.
- Itković, Zora. *Opća metodika nastave*. Split: Književni klub, 1997.
- Jagarinec, Kaja. »Čudesan svijet iza muzejskih zidova«. *Kukuljica, list učenika OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec 1* (2009): 14.
- Jagić, Suzana. »Nastava povijesti u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu«. *Povijest u nastavi*, VI, br. 12 (Zagreb: 2008): 233-251.
- Jurica Turk, Varina. *Zbirka oružja i vojne opreme u Muzeju seljačkih buna*. Gornja Stubica: Muzej seljačkih buna, 2006.
- Koren, Snježana. »Promjene u nastavnom planu i programu za osnovne škole u Republici Hrvatskoj tijekom posljednjeg desetljeća«. *Povijest u nastavi*, I, br. 2 (Zagreb: 2003): 155-163.
- Matijević, Milan, ur. *Osnovna škola na pragu XXI. Stoljeća*. Zagreb: Institut za pedagogijska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1991.
- Matković, Hrvoje. »Nastava povijesti i muzeji«. U *Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja*, ur. Ivan Vavra, 71-73. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 1980.
- Pavičić, Ivka. »Muzej u nastavi«. *Povijest u nastavi*, I, br. 1 (2003): 49-52.
- Poljak, Sonja, Suzana Jagić. »Nastava povijesti u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu«. *Povijest u nastavi*, VI, br. 12 (2008): 233-251.
- »Posjet Trakošćanu i njegovim vitezovima, izvješće o terenskoj nastavi«. *Kukuljica, list učenika OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec 2* (2010): 10-11.
- Rendić-Miočević, Ivo. *Učenik – istražitelj prošlosti: novi smjerovi u nastavi povijesti*. Zagreb: Školska knjiga, 2000.
- Rosić, Vladimir. »Nova uloga škole i učitelja«. U *Škola danas, za budućnost – Poruke XV. križevačkih pedagoških dana*, ur. Valentin Puževski, Vladimir Strugar, 40-55. Križevci, Bjelovar: HPKZ, 2009.
- Stradling, Robert. »Muzeji«. *Povijest u nastavi*, I, br. 1 (2003): 53-60.
- Škiljan, Maja. »Muzeji i škole – komplementarne ustanove«. U *Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja*, ur. Ivan Vavra. 32-35. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 1980.
- Vican, Dijana, Ivan Milanović Litre ur. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Zagreb: Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa, 2006.

Internetski izvori:

- <http://povijest.net/sadrzaj/skola/praksa/106-gradski-muzej-varazdin-u-nastavi-povijesti.html> (22. V. 2010.)
- <http://www.os-iksakcinskog-ivanec.skole.hr> (22. V. 2010.)

Elektronički izvor:

- Muzej Trakošćan, stalni postav*. Zagreb: Školska knjiga, 2008. (edukativni CD)

SUMMARY

Outside classroom in the Museum Dvor Trakošćan

In this work Dvor Trakošćan museum is represented as a place for outside the school-room class field work for the sixth grade pupils. This type of class was realized with the pupils from Ivan Kukuljević Sakcinski primary school in Ivanec in January 2010. The author will present the mentioned activities so that pupils can be shown the historical contents and the history class itself in a useful and interesting way through which the knowledge acquired will be long-lasting, since the class is held in an imminent historical site, and the pupil himself is the active participant. In appendices there is a part of the results of the advanced teaching method used, which through discovery provides pupils to understand history in a way that transcends pure knowledge of facts.